

Kollár-Klemencz László írásai hrabali figurákat mutatnak örkényi helyzetekben. Szívmelengető balfaszkodásokról szólnak. Meg arról például, hogy milyen úton lenni, folyton valamit intézni, alkukban méretni meg. Hogyan érdemes kandisznót, tanyát, sportcipőt venni, hogyan kell sajtot készíteni, hogyan lehet szerénnyé válni. Megmutatják, miért szükségszerű szertartásokat végezni és miért esik jól félkomoly üzleteket kötni. Arról sem hallgatnak, hogy milyen hibázni. Pálinkát felvizezni, sunyítani, remélni.

Vass Norbert 61

LASSÚZNI A TÁJJAL

Kollár-Klemencz László:

Miért távolodnak a dolgok?

Bízni, de azért kételkedni is, az időhöz pedig türelmesnek lenni. Érdeklődőn, bátran és kedvesen próbálni meg viselkedni (a kecskék közül is az a szimpatikusabb, amelyik ilyen). Vagyis hát, lenni. Mondhatnánk tehát, hogy a *Miért távolodnak a dolgok?* a tevésről és a levésről beszél.

A tevés – érvel a könyv – tartalommal tölti föl a levést. Persze, ez még nem nagy nóvum. Hogy a foglalatосkodás a melankólia ellenszere, már Coelho előtt is tudták, ahhoz viszont, hogy az ideiglenes az új állandó, minden korban viszonyulni kell valahogy. Nem csak Kollár-Klemencz főhőse tud nehezen hozzászokni, nekünk, olvasóknak is „[e]zt a bizonytalan, se eleje, se vége érzést kell belakni.”

Az egész kötet mintha arra kérdezne rá, hogy szükségszerű-e a felgyorsult étellel lépést tartanunk. Az első szövegben egy siető kakukkosóra javíthatóságáról olvasunk, de voltaképpen mintha végig a lassúság lehetőségeiről tudakolódna az elbeszélő. Ahelyett, hogy a rohanás ellen szólalna fel, azt mutatja inkább meg, hogyan lehet a tempó közelében, de a bűvkörén kívül élni. Dolog így is akad mindig. Metaforátlan megfigyeléseket tenni például a bennünket körülvevő mikrovilágról. Leírni mindent, pontosan.

Hát akkor lajtsromozunk, ahogy a könyv teszi. Lopjunk leselejtezett angyalszobrot a temetőből, kívánjunk meg melleket, kandallómeleget. Vegyük észre az egyszerű szépet. Figyeljük meg, amit a főszereplő, Toszka figyel. Nem kell mérnöki precizitással tennünk, bólintson be olykor az éberség, fáradjon az elme, legyenek részek, amik leblendével, kipontozva érnek véget. Akárcsak Kollár-Klemencz impresszionisztikus, keserű-víg prózájában. Ilyesmiket kínál ugyanis ez az állandó ideiglenességről szóló líkacsos türelemregény.

A fejezetei Tahitótfalun, Mindszentkállán, Újlengyelben, Szigligeten, Újhartyánban és Szentendrén játszódnak. Kocsma előtt, út szélén, udvarokon, tanyán, zömmel szabad ég alatt. Ha nem, akkor autókban ülve. Kipufogott

benzingőz keringeti a keserédes elmúlás- és örömköröket, az évszakok és a táj pedig díszletezik a jeleneteket. Nem fix sem tér, sem idő.

„Toszkának meg a vendégeinek nincs is nagyon olyan hely, ahol ők helyiek lennének, ezért minden alkalomszerű” – olvassuk. *A Miért távolodnak a dolgok?* a szünni nem akaró alkalomszerűség megragadásában a legerősebb. Toszka – a szerző „lírai alteregója”, ahogyan Grecsó Krisztián nevezi – drámákhoz és mindennapokhoz, kisteleplülési élet-ekhez lopózik közel. S bár feltehetően ebbe a világba igyekszik, ki is lóg azért belőle. Épp emiatt képes az ábrázolt helyzeteket roppant érdekes szemszög-
62 ből láttatni. Kint is van, bent is. A peremvidéken lavíroz. Úgy fest, ismeri e szűk sáv működésének törvényszerűségeit, a nüanszaira azonban nem minden esetben érez még rá.

Toszka figurája esendő. Nyughatatlan jámborság jellemzi. Érti – azt hiszem –, hogy a kulisszák mögött mi zajlik, még ha nem is mindig kíváncsi rá. A rosszba nehezen törődik bele, gyermekien ragaszkodik, vágyak irányítják többnyire. A szép ígérete érdekli. A kifaragatlan fában, kőben, az átszabandó bőrmellényben rejlőd. Amivel dolog van elvégre – ide jutunk ismét –, az a fontos. A pepecselés, a bíbelés. Meglehet, néha a rövidebb utat választaná, az egyszerűbb megoldás felé menne, de aztán észbe kap, és igazzá hazudja vissza a valótlant.

Kollár-Klemencz kevés szavú karakterrajzokból, akkurátusan mért adomákból és megértő íróniából építkeznek. Sohasem harsány, legtöbbször mégis élénk. Szövegeit erős vizualitás jellemzi, de a látvány mellett az illat-
meg szaghatásokról sem hallgat. Mondatai sokszor rajzfilmszerűek. Nézzük meg például a következőt: „Nem volt rossz idő, olyan kertközeli, mikor jólesik sokat matatni a földdel, élvezni, ahogy a fagy kiengedi szorításából a szago-
kat, azok meg belehelődnek a legyekbe, akik erre felébrednek, és tesznek egy fasza kört a kertben.” Ugye, látszik?

A kötet hosszabb lélegzetű írásait asszociációk és a leírásokból kikacsintó kommentárok együttesen szervezik. Utóbbiak ellenpontozzák az egyebütt jellemző kíváncsiskodó bizonytalanságot. Nem mondom, a részletgazdagság néhol ízesebbé teszi a szövegeket, máskor viszont lassítja az eleve lomha időt, megtöri a lendületet, szétteríti a narráció hordalékát. Érzésem szerint eltaláltabbak a kötetben szereplő rövidebb, reflektálatlanabb részek. Jobban érvényesül bennük a mesélő sajátos helyzetéből következő lebegés.

Azt írtam, hogy *A Miért távolodnak a dolgok?* jobban hasonlít egy regényhez, mint egy novelláskönyvhöz. Ha így van, nem csak amiatt, hogy mindahány történetnek Toszka a hőse. A főalak köré ráérősen behozott figurák is többek az őt árnyaló egyszerű pasasoknál. A szereplők együtt mozognak, egymásra hatva alakulnak. Az egyszerre talpra- és elesett Jani, Lacika és Kristóf büszke bukdácsolók. Olyanok, mint egy zenekar tagjai, akikkel

évhosszat próbál a Toszka nevű főhős. Segítik, marják, faragják egymást. El- meg elejti ugyan őket az elbeszélő – erre igyekeztem utalni azzal, hogy likacsosnak írtam le a narráció szövetét –, de arra mindig ügyel, hogy néhányukat újabb helyzetekben is megmutasson. Ezeknek jobbjára az elő-
idézői is ők. Nota bene, az állatok – Ágika, a bizalmatlan kecske, Matyi, 63
„a világ legfehérebb kutyája”, a túlsúlyos dísznő és a lovak – ugyan-
nyira irányítói, meghatározói a történeteknek, mint az emberek.

A kötet regényszerűségéhez mindezek hozzáadnak, a legtöbbet azon-
ban meglátásom szerint a könyv alapmotívumaként tételeződő *távolság* tesz
az egységgé szervezés érdekében. Földrajzilag messze eső, hangulati-
lag azonban nagyon hasonló epizódokat közelít egymáshoz a távolság.
Mert akármennyire széttartó is az időrend (mi másra is számítanánk,
az óra már a könyv elején pontatlanul kakukkol), azt azért ki lehet bo-
garászni, hogy ebben a halk pikareszkben Toszka a Körtértől a kőhegyi
tanyára való eljutása beszélgetik el. Figyelemmel kísérhetjük, hogy köl-
tőzés közben miket szanal ki és miket talál, nyomon követhetjük, ahogy
az elővárosi melankólia felől a tanyasi meghittség kapujába ér. Mesz-
szebb a mozgalmasságtól, közelebb a hétköznaphoz.

De nemcsak a tér- és az időbeli távolságról szólnak a történe-
tek, hanem a saját tempó és a világ sebessége közötti distanciáról is.
Toszka figurája a nagyváros és a vidék között oscillál. Befolyással bír
még rá az előbbi, de látnivaló, hogy az utóbbi vonzza igazán. Kollár-
Klemencz pompásan választja meg azt a pozíciót, ahonnan elbeszél-
hető még ez a kevés szavú világ. Akik benne élnek, azok ugyanis
nemigen szólnak már. „Istnak, esznek, nőket keresnek, faragnak kö-
veket, fákat, állatokat. Senkiről nem mondanak semmi rosszat, de
azért néha megverik őket, néha meg ők vernek meg valakit.”

A monoklik felszívódnak, lassan a helyükre kerülnek a dolgok.
Vagy az is lehet, hogy egyáltalán nem. A kivehetetlen mozgatók felől jobb
nem kérdezősködni. A hófoltos, lucskos télutóra következik mindenesetre a
tavasz, a tavasz új edzőcipőt hoz, azzal könnyebb a járás. Mert végig kell járni
még sok hosszú délelőttöt, összefüggéstelen hónapot. Településeken nézni
szét, tanyákat látogatni, vágyakat lógnatni a valóságba. Örökös időzavarban
lenni, de jót röhögni a kizökkent időn. Keresni és nehezen viselni a csöndet,
némán lassúzni a tájjal. Meztelenre vetkőzve felhasogatott tűzifán dideregni,
majd a szőnyegen nyúlni el és hallgatni, ahogy pattog a tűz. Forrásból tiszta
vizet nyerni, a történetek közét kitöltő úrról mesélni, s meglátni egy kutya-
szemben „[e]nnek az értelmetlen kurva életnek és nyomorúságnak a boldog-
ságát.” (*Magvető, Bp. 2014*)

Új Forrás 2016/4 – Vass Norbert: Lassúzni a tájjal
Kollár-Klemencz László: *Mért távolodnak a dolgok?*